

بررسی فقهی - حقوقی مسئله قیادت با نگاهی به تأثیر جرائم نوظهور بر سبک زندگی جوانان

تاریخ دریافت: ۱۳۹۳/۰۸/۲۷

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۴/۰۳/۱۸

بهنام رمضانی*

حمیدرضا تمدن**

چکیده

در میان رسانه‌های جمعی نفوذ و محبوبیت فضای مجازی روز به روز افزایش یافته است. متأسفانه درصد استفاده‌ی جوانان از مطالب مستهجن بسیار بالا رفته و جرائم جنسی در این محیط توسط جوانان فراگیر شده و لازم است که از جنبه‌ی حقوقی، نگاهی به این مهم داشت. در میان این جرائم، قوادی مجازی و هرزه‌نگاری دارای وسعت بیشتری هستند. قوادی همان به هم رساندن دو یا چند نفر برای زنا یا لواط است و هرزه‌نگاری را، تحریر و توصیف فعالیت روسپی‌ها تعریف کرده‌اند. امروزه با مدد امکانات و فناوری‌های نوین، این قبیل جرائم در بین عموم افراد جامعه بیش‌ازگذشته رشد کرده است. در این مقاله با بیان کلیاتی از جرائمی چون قیادت و هرزه‌نگاری در فضای مجازی سعی شده که راهکارهای مناسب جهت درمان و پیشگیری این قبیل جرائم ارائه شود؛ تا بتوان در زمینه‌ی امنیت این محیط بی‌کران گامی مثبت برداشت. روش پژوهش، توسعه و بهبود و از نوع تحلیل محتوا است. داده‌ها به شکل کتابخانه‌ای و فیش‌برداری جمع‌آوری شده‌اند. نتایجی چون فرهنگ حفظ اطلاعات خصوصی، تأثیر دین بر کاهش جرائم جنسی در فضای سایبر، رویکرد کیفی افتراقی، نشر و گسترش اخلاق مجازی و بهبود قوانین مربوط به فضای مجازی در این نوشتار پیشنهاد شده است.

واژگان کلیدی

قوادی، هرزه‌نگاری، فضای مجازی، پیشگیری، حقوق.

* دانش آموخته ارشد حقوق گرایش جزا و جرم‌شناسی دانشگاه علوم و تحقیقات تهران (پردیس چهارمحال و بختیاری)

Behnam71.ramazani@gmail.com

** دانشجوی کارشناسی ارشد فقه و مبانی حقوق دانشگاه امام صادق (ع)

Tamaddon.Hamid@gmail.com

مقدمه

جرائم جنسی در فضای مجازی^۱ روزبه‌روز در حال گسترش هستند، تحقیقات زیادی در زمینه‌ی این قبیل جرائم تا به حال صورت گرفته است که محور این نوع از تحقیقات بیشتر بر نوع قانون‌گذاری و ایرادات تدوین قوانین بوده است و ارائه‌ی راه‌کارهای مناسب برای پیشگیری و درمان تا حدی مورد توجه و نقد حقوقدانان نبوده است. در این نوشتار سعی شده تا با ارائه‌ی مختصر چند شیوه‌ی درمانی برای جرائم جنسی میزان این‌گونه جرائم در فضای مجازی کاهش یابد.

انسان به‌عنوان اشرف مخلوقات، یکی از پیچیده‌ترین مخلوقات خداوند است؛ خالق هستی، مجموعه‌ای از احساسات، انگیزه‌ها و غرایز متنوع و گاه متضاد را در آن گرد هم آورده است. یکی از پیچیده‌ترین و اسرارآمیزترین این غرایز، غریزه‌ی جنسی است که بسیاری از ابعاد رفتاری انسان اعم از خوب و بد، بدان وابسته است. حال امکانات مدرن در این غریزه تأثیرات زیادی داشته است (حبیب زاده و رحمانیان، ۱۳۹۰، ص ۹۰).

فناوری اطلاعات و ارتباطات به شکل بی‌قانون باعث شده است که از آن به‌عنوان غرب وحشی جدید^۲ تعبیر شود. این فناوری‌ها نه تنها صنعت، تجارت و دیگر عرصه‌ها را تحت تأثیر قرار داده است، بلکه حقوق هم از این تحولات بی‌بهره نبوده است. به فراخور این تغییرات بنیادین، طبعاً حقوقدانان نیز همانند متخصصین دیگر رشته‌ها باید برای هماهنگی با این فناوری و عقب نماندن از آن به ارائه ضوابط، اصول و قواعد حقوقی جهت پیشگیری یا حل و فصل اختلافات ناشی از این تغییرات اقدام نمایند (جوان جعفری، ۱۳۸۹، ص ۱۷۱).

مسئله‌ی خصوصیت‌های جرائم جنسی محیط مجازی سبب گشته که این جرائم در سایه‌ی گمنامی و پیچیدگی‌های محیط سایبر، روزبه‌روز گسترش پیدا کنند و قدرت تخریب بالاتری را نسبت به خانواده‌ها داشته باشند.

جرائم جنسی سایبری سبب گشته که پدیده‌هایی مانند دعوت قشر جوان خصوصاً نوجوانان برای سوءاستفاده‌های جنسی در بین برخی کشورها رو به فزونی بگذارد.

از این رو ضرورت پیدا می‌کند که آموزش استفاده از محیط مجازی در خصوص ارتباط با دیگران از طریق شیوه‌های چون ایمیل، چت و وب کم در فضای سایبری بیشتر مورد توجه حکومت‌ها و خانواده‌ها قرار گیرد. سیاست‌های کیفری مطلوب و ارائه‌ی تکلیف به سازمان‌های اجرایی همراه با آموزش متناسب و همین‌طور مشارکت نهادهای خصوصی در کاهش جرائم جنسی نقش مهمی ایفاء خواهد کرد. حکومت باید همواره توانایی مبارزه با حملات سایبری را روزانه بررسی کند و تدابیر متناسب را برای عدم گسترش این جرائم ارائه نماید. امید است با تکمیل قوانین و عنایت روزافزون دولت و مردم به جرائم فضای مجازی این دنیای بی‌قانون کمتر قربانی بگیرد.

۱. قوادی و هرزه‌نگاری از منظر حقوق جزا

قوادی از دیدگاه مقنن به جمع و مرتبط کردن دو نفر یا بیشتر برای زنا یا لواط تعریف شده است (ماده ۱۳۵ قانون مجازات اسلامی). در فرهنگ حقوق قوادی عبارت است از جمع و مرتبط کردن دو نفر یا بیشتر برای عمل زنا و یا لواط (مصلحی، ۱۳۸۴، ص ۳۴۹).

به نظر می‌رسد، قانون جدید مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲، در ماده ۲۴۲ با الفاظی متفاوت و البته اندک تغییری در محتوا مفاد قانون قبلی را با عبارت زیر تأیید نموده است. «قوادی عبارت از به هم رساندن دو یا چند نفر برای زنا یا لواط است». البته در تبصره ۱ همین ماده بیان شده، حد قوادی منوط به تحقق زنا یا لواط است در غیر این صورت عامل، مستوجب تعزیر مقرر در ماده ۲۴۴ این قانون است.

در ماده ۱۳۸ قانون مجازات اسلامی قدیم، مقنن فعل قوادی را به‌عنوان جرمی معرفی کرده بود که مستحق حد الهی است؛ و این عمل، برای مرد هفتادوپنج تازیانه و تبعید از محل به مدت ۳ ماه تا یک سال و برای زن، فقط هفتادوپنج تازیانه اعلام شده بود.

در قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲ ذیل ماده ۲۴۳، قانون‌گذار بیان داشته است که:

حد قوادی برای مرد هفتادوپنج ضربه شلاق است و تبعید تا یک سال نیز محکوم می‌شود که مدت آن را قاضی مشخص می‌کند و برای زن فقط هفتادوپنج ضربه شلاق است.

با توجه به آنچه بیان شد، در ماده ۱۳۸ قانون قدیم، تبعید از محل به مدت ۳ ماه تا یک سال برای مرد بود، اما در قانون جدید، طبق ماده ۲۴۳، تبعید تا یک سال برای مرد است که مدت آن را قاضی مشخص می‌کند و قید ۳ ماه در این ماده حذف شده است. و البته قانون گزار در ماده ۲۴۴ بیان می‌کند:

کسی که دو یا چند نابالغ را برای زنا یا لواط به هم برساند مستوجب حد نیست لکن به سی‌ویک تا هفتاد و چهار ضربه شلاق و حبس تعزیری درجه‌ی شش محکوم می‌شود. در ماده ۱۳۶ و ۱۳۷ از قانون مجازات اسلامی ۱۳۷۰ راه‌های اثبات قوادی را، دومرتبه اقرار از سوی مرتکب و یا شهادت دو مرد عادل بیان نموده است و در قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲ ذیل بند ب ماده ۱۷۲، ملاک اثبات جرائم موجب حد را این‌گونه بیان داشته: «دو بار اقرار در شرب خمر، قوادی، قذف و سرقت موجب حد». نصاب شهادت در کلیه‌ی جرائم، دو شاهد مرد است مگر در زنا، لواط، مساحقه و تفخیز که با چهار نفر شاهد مرد عادل اثبات می‌گردد (ماده ۱۹۹) «قرائن و امارات بین» که موجب علم قاضی می‌گردد (ماده ۲۱۱).

۲. کلیات نظر فقها در قوادی

در میان فقها نظرات متعددی پیرامون قیادت وجود دارد که به علت بسط بودن مباحث به اختصار نتایج نظرات بیان می‌گردد:

۱. به نظر می‌رسد، آنچه از عرف متشرعه به دست می‌آید استعمال کلمه قوادی در خصوص مسئله‌ی زنا و لواط است و شامل مساحقه نمی‌شود.
۲. به نظر می‌رسد، از سوی دیگر با مراجعه به متخصصین اهل لغت این مطلب به دست می‌آید که آنان نیز واژه قوادی را برای عمل انحرافی مساحقه بکار نبرده‌اند.

۳. به نظر می‌رسد، آنچه در مقام شک، در اینکه آیا جمع کردن دو زن برای عمل مساحقه از مصادیق قوادی به شمار می‌آید یا خیر؟ به استناد قاعده درء از دایره‌ی شمول این عنوان خارج خواهد بود.

۲-۱. راه‌های اثبات عمل قوادی در فقه اسلامی

راه‌های اثبات عمل قوادی در فقه اسلامی برگرفته از نظریات بزرگان فقه است که به این شرح هستند:

«و یثبت بالاقرار مرتین مع بلوغ المقر و کماله و حریته و اختیاره... و تثبت ایضا بشهاده شاهدین عدلین بلاخلاف»؛ قوادی به وسیله دو مرتبه اقرار از سوی شخص مقر در صورتی که کامل باشد و آزاد و مختار ثابت خواهد شود همچنین به شهادت دو شاهد عدل نیز قابل اثبات است بدون اینکه نظر خلافی وجود داشته باشد (نجفی، ۱۲۶۲، ص ۳۹۹). امام خمینی در این زمینه نظری مشابه دارند ولی بیان کرده‌اند که قیادت به سبب دومرتبه اقرار از سوی قواد، نظری پسندیده‌تر است تا یک اقرار (امام خمینی، ۱۴۲۷، ص ۴۷۱). شهید ثانی در این مورد، نظری نزدیک با دیگر فقها دارند، با این قید که اگر یک مرتبه اقرار کند تعزیر خواهد شد (شهید ثانی، ۱۴۱۰، ص ۱۶۴). سید شهاب‌الدین مرعشی نجفی (ره) در مورد شیوه اثبات، نظر دیگر فقها را تکرار کرده است (مرعشی نجفی، ۱۴۰۶، ص ۲۷۴). در نظر سید ابوالقاسم موسوی خویی علاوه بر تعاریف ارائه شده چند نکته‌ی مهم وجود دارد به این شرح که به سبب شهادت یک مرد و دو زن و همین‌طور به شهادت جمعی از زنان قوادی قابل اثبات نخواهد بود؛ و در جواب به این سؤال که آیا به وسیله یک مرتبه اقرار از سوی قواد قابل اثبات است؟ پاسخ گفته‌اند، مشهور آن است که قیادت به وسیله یک مرتبه اقرار اثبات نمی‌شود، بلکه باید دو مرتبه از سوی مرتکب تحقق یابد و لکن ثبوت قیادت به سبب یک مرتبه اقرار هم بعید به نظر نمی‌رسد (خویی، ۱۴۱۰، ص ۳۰۳). نظریات بزرگانی چون مغنیه، تبریزی، ابن

ادریس و مجلسی با دیگر فقها تفاوتی ندارد (مغنیه، ۱۴۰۴، ص ۲۷۱؛ مجلسی، ۱۲۶۲، ص ۲۴).

۲-۲. مجازات جرم قوادی در فقه اسلامی

مجازات جرم قوادی بر اساس نظریات بزرگان فقه، بدین شرح است: «و مع ثبوتہ یجب علی القواد خمس و سبعون جلدہ ثلاثہ ارباع حد الزانی رجلا کان او امراه بلاخلاف اجدہ فیہ»؛ زمانی که قوادی ثابت می‌شود واجب می‌گردد که به شخص قواد ۷۵ ضربه شلاق زده شود که سه‌چهارم حد زانی است خواه قواد مرد باشد خواه زن (نجفی، ۱۲۶۲، ص ۴۰۰). علامه حلی نیز به ذکر همین میزان مجازات اشاره کرده است (علامه حلی، ۱۴۱۳، ص ۲۰۲). حسینعلی منتظری بیان داشته است که در کنار شلاق، موی سر او تراشیده خواهد شد و در میان مردم معرفی می‌گردد و در این حکم فرقی میان حر و عبد و مسلمان و کافر نیست البته اگر قواد زن باشد فقط شلاق زده می‌شود و دیگر تراشیدن مو و معرفی کردن او شرعی نخواهد بود (منتظری، ۱۴۰۰، ص ۱۹۰). بزرگانی چون خویی، مجلسی و محدث نوری نظریات شبیه به دیگر فقها دارند و تفاوت قابل‌بحثی در اقوال این جمع، دیده نمی‌شود (خویی، ۱۴۱۰، ص ۴۱؛ مجلسی، ۱۲۶۲، ص ۲۴).

۳. هرزه‌نگاری

هرزه‌نگاری معادل فارس واژه‌ی «پورنوگرافی» است. پورنو گرافی از ترکیب دو واژه‌ی یونانی تشکیل شده است؛ *porne* به معنای فاحشه و فاحشه بازی کردن و *graphein* به معنای نوشتن و تحریر کردن است. بنا برای این معنای لغوی و ابتدایی پورنو گرافی عبارت است از فاحشه نگاری، تحریر و توصیف فعالیت روسپی‌ها و به تعبیر فرهنگستان زبان و ادب فارسی، هرزه‌نگاری. اصطلاح پورنو گرافی، اصطلاحی حقوقی نیست؛ بلکه متعلق به عالم هنر است که در طبقه‌بندی آثار هنری، برای تفکیک میان

برخی تصاویر مکشوف و بی‌پرده‌ی جنسی از سایر تصاویر به کار می‌رود. خصیصه‌ی عاریه‌ای بودن اصطلاح هرزه‌نگاری، موجب بروز مشکلات بسیاری برای ارائه‌ی تعریفی دقیق و جامع از هرزه‌نگاری و تعیین حدود و ثغور و تفکیک آن از برخی اصطلاحات مشابه در عالم حقوق شده است. تمامی تعاریفی که در این زمینه وجود دارد، به نوعی از پیش‌زمینه‌های ذهنی، اخلاقی، سیاسی و اجتماعی الهام گرفته‌اند. ضمن آنکه، تعریف هرزه‌نگاری در زمان‌ها و مکان‌های مختلف، متفاوت و تا حد بسیاری متأثر از ارزش‌های اجتماعی، تفاسیر و نوشته‌های دانشمندان و نیز عملکرد قانون‌گذار است. از این رو، ارائه‌ی تعریفی اجماعی از هرزه‌نگاری، همچنان یک بحث مجادله‌آمیز و تا حدی دست‌نیافتنی به نظر می‌رسد (حبیب زاده و رحمانیان، ۱۳۹۰، ص ۱۰۵).

۴. مقابله و پیشگیری از جرائم رایانه‌ای

پیشگیری همواره راهی مفید برای کاهش جرائم است. از این رو باید برای کنترل و کاهش جرائم جنسی محیط سایبر راه‌های مناسب مقابله و درمان ارائه گردد تا بتوان میزان گرایش نسل جوان به هرزه‌نگاری را کنترل و درمان کرد. امروزه قوادی و پرنو-گرافی یک جرم سازمان‌یافته است که از طرق مختلف با استفاده از ابزارهای ارتباطی مدرن، در حد وسیع، برای تأمین تقاضای بازار جهانی فحشا و رونق بخشیدن به صنعت روسپیگری انجام می‌گیرد (محسنی دهکلانی و بداعی، ۱۳۹۱، ص ۱۵۰).

متقابلاً دولت باید فرهنگ امنیت اطلاعاتی و همکاری متقابل را در بین افراد و نهادهای بخش خصوصی اشاعه دهد. این مهم می‌تواند با فعالیت‌های زیر انجام پذیرد:

تعیین جایگاه امنیت اطلاعات در استراتژی همکاری بین دولت و بخش خصوصی.

در تدوین قانون و تهیه لوایح، باید از مشارکت و معاونت بخش خصوص بهره گرفته شده تا قوانین واقع‌بینانه‌تر تهیه شده و از ضمانت اجرایی بیشتری برخوردار باشد.

نهادهای مجری قانون معمولاً در جریان چگونگی شکل گرفتن یک جرم و راه‌های نفوذ متخلفین قرار می‌گیرند. لازم است تا این اطلاعات دسته‌بندی شده و به‌طور مستمر به

آگاهی تهیه‌کنندگان نرم‌افزار، سخت‌افزار و صنایع تولیدکننده‌ی ادوات مخابراتی و ارتباطی برسد. بدیهی است که این اطلاعات تدابیر جدیدی را در طراحی و تولید فراهم خواهد نمود. متقابلاً صنایع «آی تی» کشور نیز باید با دستگاه‌های مجری قانون را در جریان روند رو به رشد و پدیده‌های نوظهور قرار دهند.

دولت باید به‌طور مستمر آمادگی مقابله با تهاجمات رایانه‌ای در بخش خصوص را ارزیابی نماید. لذا نیاز به استانداردهای پذیرفته‌شده‌ی ملی وجود دارد. در حال حاضر مجازات قیادت و پرنوگرافی در فضای مجازی هیچ تناسبی با میزان جرم ندارد، در صورتی که آشکار است دین اسلام قوادی را به هر وسیله و شکل ممکن حرام دانسته و رد کرده است، پس نیاز است تا نگاهی مناسب به مجازاتی واقع‌گرایانه و همچنین راهکارهای مناسب پیشگیرانه در کنار هم راه را برای گسترش این قبیل جرائم ببندد (قدسی و مجتهد سلیمانی، ۱۳۸۹، ص ۱۲۶).

۵. ترویج فرهنگ اخلاق کار در فضای اطلاعاتی

بهره‌گیری از تدابیر امنیتی پیشگیرانه به‌منظور به حداقل رساندن خسارت ناشی از تهاجمات رایانه‌ای. اشاعه اخبار فرهنگی «بهترین روش‌های مدیریتی» بین سازمان‌ها، به‌ویژه آن‌هایی که بیشترین تماس را با مشتری دارند؛ مانند بانکداری الکترونیکی، فروشگاه‌های اینترنتی، صنعت بیمه و... (فهیمی، ۱۳۸۰، ص ۱۰۷-۱۰۸).

موارد مطرح‌شده می‌تواند تا حدودی از گسترش و پیشرفت جرائم رایانه‌ای به‌ویژه جرائم جنسی جلوگیری کند. دولت باید آسیب‌های بخش جرائم رایانه‌ای و اینترنتی را در کشور کاهش داده و با آموزش جوانان در چگونگی استفاده از اینترنت و توضیح اخلاق مجازی که اشاره به یک سری از رفتارهای سالم و مسئولانه در جامعه افراد حاضر در اینترنت است، خطاهای کمتری را شاهد باشیم. همچنین به کاربران اینترنتی پیشنهاد می‌شود که بدون شناخت نسبت به ارتباط ایمیل، چت و وب کم در فضای مجازی اقدام نکنند تا مورد

سوءاستفاده‌های موجود در این حوزه قرار نگیرند. یکی از مسائلی که هر کاربر اینترنتی دارای وبلاگ یا سایت باید به آن توجه نماید، قوانین و مقررات حاکم بر فضای مجازی است تا با آموزش پیشگیری از جرم، به کاهش آن کمک نمایند (فهیمی، ۱۳۸۰، ص ۱۸۲-۱۸۳).

۶. رویکرد افتراقی در قانون مجازات اسلامی درمانی برای جرائم سایبر

منظور از رویکرد کیفری افتراقی در این حوزه کاربست رویکردی متمایز و البته سخت-گیرانه در مواجهه با جرائم سایبر، در مقایسه با جرائم سنتی است. منظور این نیست که این رویکردی کاملاً متفاوت بوده و همه راهکارها ابداعی و ویژه این جرائم هستند. مدعای این نوشتار این است که مدل واکنش کیفری اثربخش در این حوزه، کاربست گسترده‌تر مجموعه‌ای از فن‌های حقوقی است که یا در حوزه جرائم سنتی کاربردی ندارد و یا به‌گونه‌ای استثنایی به کار گرفته می‌شوند. در واقع برخی از فن‌ها ابداعی بوده و برخی دیگر از تدابیر استثنایی و پراکنده موجود در جهان واقعی به‌صورت سامانمند و هدفمند در فضای سایبر مورد استفاده قرار می‌گیرند. عدم حمایت از بزه دیده‌ی سهل‌انگار، استفاده از مفاهیمی مانند مسئولیت نیابتی و مسئولیت مطلق، توسعه مسئولیت کیفری اشخاص حقوقی، جرم‌انگاری اعمال مقدماتی، شناسایی شروع به جرم به‌عنوان جرم تام، گسترش حوزه جرائم مطلق، شناسایی ترک فعل به‌عنوان عنصر مادی جرم، از رویکرد کیفری افتراقی قوانین ماهوی در حوزه فضای مجازی باشند. این نوشتار جستاری در کیفیت استفاده از این مفاهیم و کاربست آن در حقوق کیفری، از جمله مقررات مربوط به جرائم رایانه‌ای است (جوان جعفری، ۱۳۸۹، ص ۱۸۳-۱۸۴).

۷. تأثیر دین بر کاهش جرائم جنسی در سطح جامعه‌ی مجازی

در سال‌های اخیر دین به‌عنوان یکی از عمده‌ترین متغیرهای مؤثر بر رفتار و حالات روانی افراد مورد توجه بسیاری از متخصصین علوم رفتاری قرار گرفته است تا جایی که

برخی دین را عامل اساسی در بهداشت فردی و اجتماعی معرفی کرده‌اند (سهرابی، ۱۳۸۰، ص ۲۳). به نظر می‌رسد ادیان و مذاهب، آموزه‌هایی به پیروانشان ارائه می‌کنند که با توجه به میزان تعهد و عمل به این آموزه‌ها آنان می‌توانند در کاهش یا افزایش فشارزایی رویدادهای زندگی و اثرات روان‌شناختی آن‌ها نقش داشته باشند. گفته می‌شود که ادیان و مذاهب مختلف از طریق مختلفی تأثیرگذار خواهند بود در این رابطه عمدتاً به اصل حمایت‌های اجتماعی و القاء معنی و امیدواری تأکید می‌شود (بی‌رشک، ۱۳۸۰، ص ۳۴). اهمیت دین و باورها و نهادهای دینی بر انسان و زندگی فردی و اجتماعی او کاملاً آشکار است. دین به شکل‌های مختلف در هر فرهنگی وجود دارد و معمولاً نقش اصلی و اغلب محوری را در زندگی افراد بازی می‌کند. موضوع انحرافات اجتماعی از موضوعات مهمی است که همواره هم ذهن کارگزاران سیاست و تعلیم و تربیت را به خود مشغول داشته و هم توجه جدی جامعه‌شناسان و روانشناسان اجتماعی را برانگیخته است. گرایش مطالعاتی آسیب‌شناسی اجتماعی عهده‌دار کندوکاو در همین موضوع است. اهمیتی که اغلب ادیان شناخته‌شده به جامعه و رفتارهای اجتماعی دارند، در کنار تأثیر شگرفی که دین در جوامع دین‌دار دارد، می‌طلبد که به نگرش ادیان به‌ویژه اسلام که از اجتماعی‌ترین دین‌های شناخته‌شده است، به انحرافات اجتماعی و راه‌های پیشگیری از آن، توجه ویژه‌ای مبذول شود (ستوده، ۱۳۷۸، ص ۱۲۷).

دین سنگ بنای سامان اجتماعی است و منبعی برای ارزش‌های اجتماعی است و بر گزینش‌های فردی و بسیاری از زمینه‌های زندگی روزمره تأثیر می‌گذارد و همچنین به‌عنوان تجلی روح جمعی و عامل همبستگی و یکپارچگی جامعه محسوب می‌شود. دین ارزش‌ها را می‌آفریند و هنجارها را شکل می‌دهد، به ارزش‌های ثابت اخلاقی قداست می‌بخشد، زندگی انسان از آن معنی می‌گیرد و راهنمای مؤثری برای هدایت و سعادت انسان در دنیا و آخرت است. دین کارکردهای مختلفی را برای جامعه و فرد به انجام می‌رساند. دین برای جامعه معنایی از اجتماع و اجماع را به وجود می‌آورد و آن را

تحکیم می‌بخشد. رفتارهای ضداجتماعی را منع نموده و راه‌هایی را برای انسجام دوباره متخلفین پیشنهاد می‌کند (تنهایی، ۱۳۹۰، ص ۲۹۲).

به عقیده دورکیم دین عامل همبستگی و ثبات اجتماعی و پایداری جامعه و مظهر قدرت جامعه است و نقش مثبت دین در حل و فصل مشکلات اجتماعی، در ایجاد یگانگی و در معنویت که در جامعه به وجود می‌آید، نیز سخت اهمیت دارد به علاوه دین موجب ثبات، استمرار و پایداری جامعه می‌شود (دورکیم، ۱۳۸۳، ص ۲۱).

رابرتسون اسمیت یکی از روانشناسان کارکردگرا معتقد است دین را نباید وسیله‌ای برای تکریم و نجات ارواح تلقی کرد بلکه باید آن را طریقه‌ای در صیانت و رفاه جامعه قلمداد نمود. ادیان باستانی جزئی از نظم عمومی اجتماعی خویش بودند که خدا و بشر را توأمان در برمی‌گرفتند. وی مذهب را تنها یک ترس مبهم و فرزند هراس و وحشت نمی‌داند بلکه آن را حافظ مقررات، نوامیس و نظم اخلاقی جامعه نیز می‌داند و آنچه برای او مهم است عملکردهای دین است و نه باور داشت‌ها. به استدلال او عملکردهای دینی مانند تشریفات و مناسک اهمیتی بنیادی دارند و برای شناخت دین نخست باید شیوه‌های مردم را تحلیل کرد و نه باورداشتهای آن‌ها را. به‌طور کلی به ادعای رابرتسون دین دو کارکرد عمده دارد: یکی تنظیم‌کننده و دیگری برانگیزاننده؛ تنظیم‌کننده رفتار فردی برای خیر همگان و یا به سخن دیگر برای گروه و برانگیزاننده احساس مشترک جهت وحدت اجتماعی که از طریق مناسک مذهبی انجام می‌شود (همیلتون، ۱۳۸۸، ص ۲۲). رادکلیف براون نیز همانند رابرتسون بر این عقیده است که عملکردهای مذهبی از باورداشتهای دینی اهمیت بیشتری دارند. به همین دلیل است که وی با این قضیه کاری ندارد که آیا باور داشت‌ها حقیقت دارند یا خیر. به نظر او باور داشت‌ها واقعاً اهمیتی نداشته و تنها آنچه مردم در عمل انجام می‌دهند، اهمیت اساسی دارد. از این رو به نظر براون، باور داشت‌ها، دلیل تراشی‌ها و توجیه‌های مناسک‌اند و می‌توان گفت که مناسک بیان نمادین و تنظیم‌شده‌ی برخی احساسات‌اند. پس می‌توان نشان داد که مناسک کارکردهای اجتماعی خاصی دارند که ضمن تنظیم و حفظ احساساتی که

بنای ساختمان جامعه را تشکیل می‌دهند، آن را از نسلی به نسل دیگر انتقال می‌دهند (همیلتون، ۱۳۸۸، ص ۲۲).

با جمع‌بندی نظریات مذکور، می‌توان نتیجه گرفت که دین در جامعه امری مفید و کارکردی است که نظم اجتماعی را در جامعه رقم می‌زند و همبستگی اجتماعی را بین افراد ایجاد می‌نماید. یکی از عمده‌ترین تأکیدات دین، پایبندی به اخلاق است و از آنجایی که هرزه‌نگاری و قوادی اینترنتی امری غیراخلاقی محسوب می‌شود، به نظر می‌رسد، افرادی که دین‌دارتر هستند، خود را ملزم به رفتار در چارچوب دستورات دین می‌دانند و به همین خاطر رغبت کمتری به فعالیت در قوادی اینترنتی دارند.

۸. آسیب‌های وارده قوادی و هرزه‌نگاری در فضای مجازی

۸-۱. آسیب‌های وارده قوادی و هرزه‌نگاری در فضای مجازی بر مجنی‌علیه

قوادی که جمع دو نفر یا بیشتر برای زنا و لواط است و هرزه‌نگاری همواره زنان را به‌مثابه کالای خریدوفروش می‌نگرد و این شأن و کرامت انسانی آن‌ها مخدوش می‌کند با توجه به اینکه در سوره اسراء آیه ۷۰، قرآن کریم کرامت انسانی که قرآن از آن نام می‌برد، اختصاص به جامعه انسانی دارد و زنان از آن استثناء نشده‌اند. زنانی که در دام قوادهای اینترنتی و هرزه‌نگاری گرفتار می‌شوند، اولین چیزی که از دست می‌دهند، شخصیت انسانی است. آنان همچون کالایی در دست اربابان دست‌به‌دست شده و از خود اختیار و استقلالی ندارند. قوادها و هرزه‌نگاران، آن‌ها را همانند ماشین و اسلحه و اجناس دیگر در آژانس‌های معاملاتی مجازی خریدوفروش می‌کنند. اندام آن‌ها را برای جلب مشتری به نمایش می‌گذارند و حتی در بعضی از این آژانس‌ها، حراج ماهانه برگزار می‌کنند. طبق آمار پلیس بانکوک، ۱۶۰۰۰ زن و دختر از کشور تایلند به کشورهای دیگر صادر شده‌اند، سهم آلمان غربی ۳۰۰۰ نفر بوده است. آژانس‌های فوق، ماهانه حدود سه هزار معامله (زن فروشی) انجام می‌دهند (بهریزی، ۱۳۶۸، ص ۱۳۷)

به نظرمی‌رسد که با مخدوش شدن شخصیت و کرامت و ارزش انسانی زنان با توجه به اینکه زنان به‌عنوان مربیان اصلی و اولیه هر خانواده، از اهمیت ویژه‌ای برخوردارند لذا نهاد خانوادگی را از هم می‌پاشد. بر این اساس اولین ضایعه آن متوجه نسل بعدی است، زیرا هر نسل در سایه تعالیم خانواده، جامعه‌پذیر شده و ارزش‌ها و فرهنگ آن جامعه را درونی می‌کند. پیامد ناگوار دیگر برای کسانی که این جرم بر آن‌ها وارد شده احساس شرم و عذاب وجدان و عدم اطمینان به آینده، خواهد داد.

۸-۲. آسیب‌های وارده قوادی و هرزه‌نگاری در فضای مجازی به جانی (بزهکار)

گناه در لغت فارسی به معنای بزه، جرم، خطا، نافرمانی و امثال این الفاظ آمده و در لغت عرب از آن به «ذنب» و «اثم» و «معصیت» تعبیر شده و معنایی که در هردوی آن‌ها صادق و بلکه جامع همه معانی است همان نافرمانی و انجام عملی برخلاف قانون و یا سرپیچی از قانون است، یا هر کاری که انجام آن ناروا باشد، یا گناه در پیش اهل شرع عبارت است از اینکه مکلف، مرتکب امر نامشروع گردد (دهخدا، ۱۳۶۵، ص ۵۷۶).

فرمان‌های خداوند محدوده‌های مجاز را از قلمروهای ممنوع جدا می‌کنند و راه رسیدن به کمال واقعی را نشان می‌دهد کسی که در قلمروهای ممنوع گام می‌گذارد گناهکار است و مهم‌ترین نتیجه‌ای که از کار خود می‌گیرد محرومیت از کمال انسانی و قرب الهی است.

هر گناهی دارای آثار نکبت‌بار و سختی برای انجام دهنده آن است و هر مصیبتی که به انسان گناهکار برسد عاملش گناه و معصیت است، در روایات اهل بیت (ع) بیان شده که هر گناه بلای خاصی را در پی خواهد داشت و اثر هر گناه را بیان کرده‌اند. به‌عنوان مثال در مورد زنا فرموده‌اند که هرگاه زنا در جامعه زیاد و علنی شود موجب زیاد شدن زلزله می‌شود (طوسی، ۱۳۶۴، ص ۷۴۱).

در حقیقت قوادی گری و هرزه‌نگاری از طریق اینترنت به‌مراتب خیلی مضرت‌تر از قوادی گری کلاسیک و سنتی است چون دامنه آن بسیار گسترده‌تر است و موجب ازدیاد زنا و

فساد در جامعه می‌گردد. همچنین در روایات آمده که هرچه انسان‌ها گناهان جدیدتری را انجام دهند باعث می‌شود بلاهای جدیدتری بر سر آنان بیارد (کلینی، ۱۳۴۶، ج ۲، ص ۵۷۲). یکی از موانع معرفت، گناه است که بر عقل و فطرت تأثیر گذاشته و باعث انحراف از حق و ظرافت‌های خلقت می‌گردد. «و لکن قَسَت قلوبهم و زین لهم الشیطان ما کانوا یعملون» (انعام: ۴۳)؛ ولی دل‌هایشان سخت شده و شیطان آنچه را انجام می‌دادند برایشان آراسته است. گناه ارتباط بنده با خدا را قطع می‌کند و توفیق دعا خواندن و استجاب از او گرفته شود حضرت علی (ع) می‌فرماید: «المعصیة تمنع الاجابة» (الواحد بن محمد، ۱۳۴۶، ص ۳۲)؛ گناه از اجابت دعا جلوگیری می‌کند.

انسان وقتی گناهی مرتکب می‌شود، وجدان اخلاقی او را مورد ملامت و سرزنش قرار می‌دهد و با ضربات پیگیر خود بر روح و فطرت، آرامش روحی را از صاحب آن می‌گیرد که قرآن نام آن را «نفس لوّامه» می‌گذارد. پشیمانی و ندامت که از تلاش و کوشش همین نفس حاصل می‌شود، آرامش خاطر را از گناه‌کار می‌گیرد. طغیان گناه پرده شرم و حیا را می‌برد و انسان بدون شرم و حیا و بی‌باک از رسوایی و تنفر عمومی، به موجودی خطرناک تبدیل می‌شود. فضائل اخلاقی کنترل‌کننده انسان و دورکننده او از گناه است، فرد گناه‌کار با انجام پی‌درپی گناه، فضائل را یک‌به‌یک از دست می‌دهد و به شخص بی‌شخصیت و لاابالی تبدیل می‌گردد. حضرت علی (ع) در دعای کمیل می‌فرماید: «اللهم اغفر لی الذنوب الّتی تهتک العصم»؛ خدایا! بیامرز گناهی که پرده‌ها را می‌برد. گناه طول عمر انسان را کم و نعمت را از او می‌گیرد.

حضرت علی (ع) می‌فرماید: «اعوذ باللّه من الذنوب الّتی تعجّل الفناء» (کلینی، ۱۲۸۳، ص ۳۴۷)؛ از گناهی که در نابودی شتاب می‌کنند به خدا پناه می‌برم.

امام صادق (ع) می‌فرماید: «و ما انعم الله علی عبد نعمه فسلبها اياه حتی ینذب ذنباً ینستحق بذلک السلب» (کلینی، ۱۲۸۳، ص ۲۷۴)؛ خداوند نعمتی به بنده‌ای نداده تا از او بگیرد، جز آنکه گناهی انجام دهد که به سبب آن، نعمت از او گرفته شود.

گناه افسردگی و هجوم غم و غصه را برای گناهکار دارد و تکرار گناهان و عدم ایمان به پاداش نیک الهی در انسان حس پوچی و هیچ‌انگاری به وجود خواهد آورد. در این مرحله انسان تنها به گذراندن این زندگی که از نگاه او چیزی جز زجر و مصیبت و بیهودگی نیست می‌پردازد. به نظر می‌رسد که قوادی گناهی بزرگ است که تمام آسیب‌های مذکور را به جانی وارد می‌کند.

۸-۳. آسیب‌های وارده قوادی و هرزه‌نگاری اینترنتی بر جامعه

به نظر می‌رسد، این‌ها برخی از آثار گناه بر روی فرد بود گناهان فردی به تدریج پایه‌های یک جامعه را سست کرده و راه را برای گناهان و مشکلات اجتماعی باز می‌کنند. قچاق زنان و قوادی گری علاوه بر اینکه یک موضوع حقوق بشری محسوب می‌شود، به دلیل ابتلای گسترده به ویروس ایدز و دیگر بیماری‌های مقاربتی، تبدیل به یک نگرانی عمومی برای سلامت جامعه شده است.

جمع‌بندی

با پیشگیری جرائم همواره می‌توان از آسیب‌های جدی به جامعه جلوگیری کرد چرا که با مجازات افراد هزینه‌های گزافی هم به دولت وارد می‌آید و هم اشخاص نسبت به جرم و مجازات نگاهی کینه‌توزانه پیدا خواهند کرد. پس با ارائه‌ی مثال‌های برای پیشگیری جرائم جنسی در سطح جامعه هم می‌توان از صدمات نسل جوان جلوگیری کرد و هم می‌توان صدمات منفی مجازات در تمام ابعاد آن را دور کرد. می‌توان با تبیین جایگاه امنیت اطلاعات در استراتژی همکاری بین دولت و بخش خصوصی و در تدوین قانون و تهیه لوایح در رفع گسترش جرائم جنسی در محیط سایبر گام برداشت، باید از مشارکت و معاونت بخش خصوص بهره گرفته شود تا قوانین واقع‌بینانه‌تر تهیه‌شده و از ضمانت اجرایی بیشتری برخوردار باشند. ترویج فرهنگ اخلاق کار در فضای اطلاعاتی و اخلاق رایانه‌ای و بهره‌گیری از تدابیر امنیتی

پیشگیرانه به منظور به حداقل رساندن خسارت ناشی از تهاجمات رایانه‌ای امری است مفید در کنترل گرایش نسل جوان به جرائم جنسی در فضای مجازی. عدم حمایت از بزه دیده‌ی سهل‌انگار، استفاده از مفاهیمی مانند مسئولیت نیابتی و مسئولیت مطلق از ایرادات نگاه پیشگیرانه در درمان این قبیل جرائم است. دین کارکردهای مختلفی را برای جامعه و فرد به انجام می‌رساند. دین برای جامعه معنایی از اجتماع و اجماع را به وجود می‌آورد و آن را تحکیم می‌بخشد. رفتارهای ضداجتماعی را منع نموده و راه‌هایی را برای انسجام دوباره متخلفین پیشنهاد می‌کند. از رو می‌توان با مفاهیم دینی کنترل زیادی در رفتارهای جوانان در فضای سایبر به وجود آورد.

یادداشت‌ها

۱. Cyber ethics
۲. New Wild West

کتاب‌نامه

قرآن کریم

- امام خمینی، سیدروح الله (۱۴۲۷)، تحریر الوسیله، تهران: موسسه تنظیم و نشر آثار الامام الخمينی (س).
- بهروزی، مریم (۱۳۶۸)، حجاب و آزادی (مجموعه سخنرانی کنفرانس زن)، تهران: نشر سازمان تبلیغات اسلامی.
- بیرشک، بهروز و همکاران (۱۳۸۰)، بررسی نقش مذهب در تجربه رتبه‌بندی استرس‌های زندگی، همایش بین‌المللی نقش دین در سلامت روان، سال پنجم، ش ۱۹.
- تنهایی، حسین ابوالحسن (۱۳۹۰)، جامعه‌شناسی دینی در شرق باستان، تهران: بهمن برنا.
- جوان جعفری، عبدالرضا (۱۳۸۹)، جرائم سایبر و رویکرد افتراقی حقوق کیفری، مجله دانش و توسعه دانشگاه فردوسی مشهد، سال هفدهم، ش ۳۴.
- حبیب زاده، محمدجعفر و رحمانیان، حامد (۱۳۹۰)، هرزه‌نگاری در حقوق کیفری ایران، مجله حقوقی دادگستری، سال هفتاد و پنجم، ش ۷۶.
- خویی، ابوالقاسم (۱۴۱۰)، تکمله المنهاج، قم: مدینه العلم.
- دهخدا، علی اکبر (۱۳۸۳)، لوح فشرده لغت‌نامه دهخدا (روایت سوم)، تهران: انتشارات و چاپ دانشگاه تهران.
- ستوده، هدایت الله (۱۳۷۹)، آسیب‌شناسی اجتماعی (جامعه‌شناسی انحرافات)، تهران: آوای نور.
- سهرابی، نادره و سامانی، سیامک (۱۳۸۰)، بررسی میزان تأثیر نگرش مذهبی بر بهداشت روانی نوجوانان (نقش دین و بهداشت روانی)، تهران: دانشگاه علوم پزشکی تهران.
- شیخ طوسی، محمد بن حسن بن علی (۱۹۷۰ م)، النهایة (الطبعة الدولية)، لبنان: دارالکتاب العربی.
- فهیمی، مهدی (۱۳۸۰)، جرائم رایانه‌ای و روش مقابله و پیشگیری از آن، فصل‌نامه دیدگاه‌های حقوقی، دانشکده علوم قضائی و خدمات اداری، ش ۲۳ و ۲۴.

- قدسی، زهرا، مجتهد سلیمانی، ابوالحسن (۱۳۸۹)، جرائم رایانه‌ای علیه اخلاق و عفت در حریم خانواده به‌ویژه جرم قوادی و هرزه‌نگاری، فصلنامه فقه و حقوق خانواده (ندای صادق)، سال پانزدهم، ش ۵۳.
- کلینی، محمد بن یعقوب (۱۲۸۳)، اصول کافی، قم: انتشارات موسسه فرهنگی و اطلاع‌رسانی تبیان.
- مجلسی، محمدباقر (۱۲۶۲)، حدود و قصاص و دیات، قم: نشر الآثار الاسلامیه.
- محسنی دهکلانی، محمد؛ بداعی، سعید (۱۳۹۱)، تأملی فقهی در قوادی اینترنتی، مجله پژوهش‌های فقهی، دوره هشتم، ش ۲.
- مرعشی نجفی، شهاب‌الدین (۱۴۰۶)، منهاج المومنین، قم: کتابخانه آیه الله مرعشی.
- مصلحی، مهرداد (۱۳۸۴)، فرهنگ حقوقی، تهران: انتشارات قلم، چاپ چهارم.
- مغنیه، محمدجواد (۱۴۰۴)، فقه الامام الصادق، قم: موسسه انصاریان.
- منتظری، حسینعلی (۱۴۰۰)، کتاب الحدود، قم: دار الفکر.
- نجفی، محمدحسن (۱۲۶۲ش)، جواهر الکلام فی شرح شرایع الاسلام، لبنان: دار احیاء التراث.
- همیلتون، ملکم (۱۳۸۸)، جامعه‌شناسی دین، ترجمه محسن ثلاثی، تهران: انتشارات تبیان.
- الواحد بن محمد، علی (۱۳۴۶)، غررالحکم، قم: انتشارات موسسه فرهنگی و اطلاع‌رسانی تبیان.